

דורש אותה" (דברים יא, יב). ולא הוזק אוירה בגשם המבול כאויר כל שאר הארצות, כאמרו "לא גשמה ביום זעם" (יחזקאל כב, כד), וכבר אמרו חז"ל "אוירה של ארץ ישראל מחכים" (בבא בתרא קנח ב):

9. כולו אורה עמוד 36 (שיעורי החזר הרב יואל כהן חב"ד) והרי זה פלא: מדובר במעשה של מסירות נפש בפועל ממש על קידוש ה', שאברהם אבינו היה מוכן למען אמונה בה' אחד, ובכל זאת התורה אינה מספרת על עצם מסירות נפשו של אברהם אבינו. היא מזכירה זאת רק בדרך אגב, בקשר למוות הרן על פני תרח אביו... התורה כאילו מתעלמת מכל פעולותיו ומסירות נפשו במשך עשר שנים, וסיפורו של אברהם אבינו בתורה מתחיל רק בפרשת לך לך בהיותו בן שבעים שנה! מה פשר הדבר?

מעלת אברהם – תמימות ופשיטות

10. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק א (א) ויאמר ה' אל אברהם לך מארץך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך:

11. רמב"ן בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק א אל הארץ אשר אראך - היה נודד והולך מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, עד שבא אל ארץ כנען ואמר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת, אז נתקיים "אל הארץ אשר אראך", ואז נתעבב וישב בה. ומה שאמר ויצאו ללכת ארצה כנען, לא להתישב בה, כי עדיין לא ידע כי על הארץ ההיא נצטוו, אלא שאחז צדיק דרכו דרך ארץ כנען, כי כן היה בדעתו ובדעת אביו גם מתחלה בצאתם מאור כשדים. ומפני זה אמר ויהי כאשר התעו אותי אלקים מבית אבי (להלן כ יג), כי היה תועה כשה אובד:

12. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ד (ד) וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:

13. אור החיים בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ד עוד ירצה להיות שאמר לו ה' הבטחות תועליות הרבה כשילך לו מארצו וכו' אם כן הגם שילך יסבור הרואה כי אין להחזיק לו טובה על זה שאפילו קל שבקלים כשיראה כל התועליות ימהר ליסע לזה הודיע הכתוב צדקותו של אברהם כי מה שהלך לא לצד הבטחות האמורות אלא לעשות דבר ה'. ודקדק לומר כאשר דבר ולא כאשר אמר כמו שהתחיל בתחילת הפרשה ויאמר ה' לאמת כדבריו. והוא, יש לך לדעת כי כל מקום שיאמר הכתוב דיבור יגיד על דבר קשה והאמירה היא רכה וכאן הזכיר בתחילת הפרשה ויאמר ה' לצד שכל הדבר הוא להנאת אברהם ובמעשה אברהם אמר כאשר דבר פירוש שעשה הדבר לצד גזירת מלך עליו ולא לתועלת הנמשך לו:

14. אגרא דכלה בראשית פרשת לך לך ביורגפיה - אגרא דכלה ר' צבי אלימלך שפירא מדינב נולד בשנת תקמ"ה (1785). היה מתלמידיהם הקרובים של ר' יעקב יצחק הורוביץ ה'חזוה' מלובלין ושל אחרים מגדולי החסידות ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה. לא אמר בקיצור חמש ושבעים שנה, גם צורך הודעת מנין שנותיו למה, ומדרשי רז"ל ידועים, והנראה לפי דעת זוה"ק [ח"א ע"ח ע"א] שאברהם אבינו השיג מקודם במושכלות ושקל בפלס שכלו כח כל המדינות והאקלימים והמושלים עליהם עד שהבין בשכלו אקלים ארץ ישראל וראה בשכלו שאי אפשר להשיג

פרשת לך לך – ולא הרהרו אחר מידותי....

1. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק א - ד ויאמר ה' אל אברהם לך מארץך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: (ד) וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:

2. בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כז - כט (כז) ואלה תולדות תרח תרח הוליד את אברהם את נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט: (כח) וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים: (כט) וילך אברהם ונחור להם נשים שם אשת אברהם שרי ושם אשת נחור מלקה בת הרן אבי מלקה ואבי יספה:

3. רש"י בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כח ומדרש אגדה יש אומרים שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברהם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבו אם אברהם נוצח, אני משלו, ואם נמרוד נוצח, אני משלו. וכשניצל אברהם אמרו לו להרן משל מי אתה, אמר להם הרן משל אברהם אני. השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו אור כשדים.

4. רמב"ן בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כח והענין המקובל הזה נמצא גם כן בספר קדמוני הגוים כמו שכתב הרב במורה הנבוכים (ג כט), כי הזכירו בספר "עבודת האכרים המצרים" כי אברהם אשר נולד בכותא חלק על דעת ההמון שהיו עובדים השמש, ונתן המלך אותו בבית הסוהר והיה עמהם בתוכחות ימים רבים שם, אחר כך פחד המלך שישחית עליו ארצו ויסיר בני האדם מאמונתם וגרש אותו אל קצה ארץ כנען אחר שלקח כל הוננו. והנה על כל פנים במקום ההוא בארץ כשדים נעשה נס לאברהם אבינו, או נס נסתר, שנתן בלב אותו המלך להצילו ושלם ימיתנו והוציא אותו מבית הסוהר שילך לנפשו, או נס מפורסם שהשליכו לכבשן האש וניצל כדברי רבותינו:

5. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א ואמר רב חנן בר רבא אמר רב: עשר שנים נחשב (שחבשו נמרוד ובאגדה ראיתי דתרח אביו חבשו בשביל שהיה מאבד צלמיו). אברהם אבינו, שלש בכותא ושבע בקרדו; ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא. אמר רב חסדא: עיברא זעירא דכותא (כך שמו וזהו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו והרואה צריך לברך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה) וזהו אור כשדים.

6. בראשית רבה (וילנא) (פרשת ויגש) פרשה צה סימן ג ובן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו בן מ"ח שנה הכיר את בוראו, ריש לקיש אמר בן שלש שנים דכתיב עקב (אשר שמע אברהם) מנין עקב, ואברהם חיה קע"ה שנים נמצאת למד שכן שלש שנים הכיר את בוראו והיה משמר דקדוקי תורה והיה מלמד את בניו

7. בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק לא (לא) וילך תרח את אברהם בן לוט בן הרן בן גנו ואת שרי פלגו אשת אברהם בן ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויצאו עד חרן וישבו שם:

8. ספורנו בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק לא (לא) ללכת ארצה כנען. שהיתה מוכנת אל גרם המעלות במושכלות, ורצויה מכל הארצות, כאמרו "ארץ אשר ה' אלקיך

קיום המצוות ללא התניה מחנך להתמודד עם אתגרי החיים בשמחה

20. שמות (פרשת שמות) פרק ה פסוק כב - כג

(כב) וַיֹּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֶדְנִי לָמָּה הִרְעִיתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: (כג) וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמִּי: ... (ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': (ג) וְאָרָא אֶל אֲבִרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי ה' לֹא נִזְדַּעַתִּי לָהֶם:

21. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קיא עמוד א

ועל דבר זה נענש משה רבינו, שנאמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: חבל על דאבדין ולא משתכחין! הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בא-ל-שד-י, ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך. אמרתי לאברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, בקש מקום לקבור את שרה - ולא מצא, עד שקנה בארבע מאות שקל כסף, ולא הרהר על מדותי. אמרתי ליצחק גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה, שנאמר ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים - ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליעקב הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה, ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא, עד שקנה במאה קשיטה - ולא הרהר אחר מדותי. ולא אמרו לי מה שמך. ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה, ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת את עמך. עתה תראה (את) אשר אעשה לפרעה - במלחמת פרעה אתה רואה, ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים.

22. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות פרשת וארא

והיינו כשהבטחתי להם ולא קיימתי היה להם להשיב נגדי וכמו שאמרו (בראשית רבה נ"ו, ח') דאמר אברהם אבינו ע"ה בעקידה היה לי להשיב אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו קח נא את בנך וגו' ומאשר דרכם היה בהשגת חכמתם וכאשר לא קיימתיים היה זאת נגד השגתם והיה להם על ידי זה מקום להשיב נגדי ועם כל זה לא הרהרו אחר מדותי. ואתה שהדעת קבועה בלבך בהנהגתי למעלה משכל אנושי ותיכף בתחילת שליחותך אמרת לי מה שמך ועתה אתה מהרהר אחר מדותי. אף שידעת כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם וגו'. ומשניתנה תורה אין לאדם להשכיל להשיג אלהותו יתברך שמו מצד שום שכל רק מצד התורה הקדושה:

23. בעל הטורים שמות פרק ב פסוק טז

יתרו היה כהן וכומר לעבודה זרה (מכילתא יתרו יח א) וכשנשא משה את בתו הוצרך משה לידור לו שכן הראשון שילד לו שיהיה כומר לעבודה זרה (מכילתא שם שם ג). וזה היה כוונתו כי ידע שיחזיר את חמיו למוטב כמו שעשה שהרי נתגייר. מכל מקום נענש שכן בנו נעשה כומר לע"ז שנאמר ויהונתן בן גרשום בן מנשה (שופטים יח ל) נו"ן תלויה, ודרשו חז"ל (ב"ב קט ב) בן משה היה אלא שתולין הקלקלה במקולקל:

24. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן לב

אמרו רבותינו יתרו כומר לעבודת כוכבים היה וראה שאין בה ממש וביסר עליה והרהר לעשות תשובה עד שלא בא משה וקרא לבני עירו ואמר להם עד עכשיו הייתי משמש אתכם מעתה זקן אני בחרו לכם כומר אחר עמד והוציא כלי תשמישי עבודת כוכבים ונתן להם הכל, עמדו ונדודו שלא יזדקקו לו אדם ולא יעשו לו מלאכה ולא ירעו את צאנו ובקש מן הרועים לרעות לו את צאנו ולא קבלו לפיכך הוציא בנותיו,

כח הממונה על הארץ ההיא, ושפט בצדק שבכאן כח כל הכחות והמושל על הכל, ונתאוה מאוד להשיג הענין, וכשראה הש"י גודל תשוקתו אמר לו לך לך וכו' אל הארץ אשר אראך. והנה אבינו אברהם הגם שהיה שלם בכל מיני השלימות ובכל מיני חכמות החזיק עצמו כאין וכאלו לא ידע עדיין כלום במושכלות,

15. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק י

(י) וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ וַיֵּרָד אֲבִרָם מִצְרָיִם לְגֹרֶשׁ שָׁם כִּי קָבַד הָרָעַב בָּאָרֶץ:

(י) רעב בארץ - באותה ארץ לבדה, לנסותו אם ירהר אחר דבריו של הקדוש ברוך הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה:

קיום מצוות ללא התניית הבנה

16. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב לא ירבה לו נשים, אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתיב לא ירבה לו סוסים, ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתיב ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'.

17. קול אליהו דברים פרשת שופטים אות קיט

לפי"ז יש לפרש מה דאיתא במס' שבת (ד' י"ב ע"ב) ת"ר לא יקרא לאור הנר שמא יטה א"ר ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם אחד קרא והטה (כפי עדותו של ר' נתן שם) אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר וכו' ע"ש, יש לפרש דה"ק דהנה שם (דף י"א ע"א) בהמשנה נאמר סתם לא יקרא לאור הנר, בלי נתינת טעם וסיבה על איסור הקריאה לאור הנר, ואולם בברייתא מפורש הטעם דמפני זה לא יקרא לאור הנר שמא יטה, והנה ר' ישמעאל בראותו סבת האיסור חישב בדעתו אני אקרא ולא אטה, כדרך שאמר שלמה המלך ע"ה אני ארבה ולא אסור, כנ"ל, ולכן לבסוף אחר שנכשל רבי ישמעאל, אז אמר כמה גדולים דברי חכמים ר"ל דברי חז"ל במשנתנו שאמרו לא יקרא לאור הנר, ולא נתנו הטעם על האיסור כי ע"י הנתינת הטעם היה הפתח והמבוא לטעות ולהכשל, אבל בלא זה היא גזרת חכמים:

18. תלמוד בבלי מסכת חולין דף ה עמוד ב

אדם ובהמה תושיע ה', ואמר רב יהודה אמר רב: אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה!

19. דף על הדף מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב

מבואר א"כ בגמ' שגילוי טעם המצוות עלול ח"ו לגרום לכשלון. וע"פ זה ביאר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל (הובא בספר "פניני רבינו יחזקאל") את הפסוק בתהלים [ק"ט ס"ו]: "טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנתי". והיינו, שמבקש מהש"ת "טוב טעם ודעת למדני", שילמד אותו ה' את טוב טעמן של המצוות, ואין לחשוש פן עי"ז יכשל ח"ו [כמו שנכשל גדול העולם] "כי במצותיך האמנתי", שמאמין הוא במצוות ה' אמונה שלימה גם בלי הטעם ולא ישתנה אצלו ח"ו אפילו במשהו חיוב קיום המצוות ע"י ידיעת הטעם, ויקיימן כאילו אינו יודע שום טעם, רק עם אמונה שלימה, "כי במצותיך האמנתי", ומבקש רק ידיעת הטעם להתלמד - "טוב טעם ודעת למדני".

25. שיחות מוסר מאמר ענ

אולם הדבר מתבאר עפ"י האמור, כי אעפ"י שחזר יתרו בתשובה שלמה ופירש מע"ז, עשה זאת מהכרע דעתו ומהכרתו, שראה בשכלו שאין בה ממש, אך לא היה חפץ שצאצאיו יהיו מאמינים בה' בהכרח, והרי בביתו של משה יהיו "מוכרחים" באמונתם, על כן התנה שאת הבן הראשון יתנו להיות כומר לע"ז, ואם יבוא מעצמו לידי הכרה שאין בה ממש, מה טוב, ובלבד שלא יהיה "מוכרח" לכך. אבל לא ידע ולא הבין שאדרבה, עיקר התורה הוא שיעשה האדם כ"עבד" ולא על פי הכרעת דעתו. ואומנם עיקר הקושי בעבודת ד' הוא ענין זה, כי קשה מאד לאדם להרגיש את עצמו "עבד" ו"מוכרח", דהיינו לקיים את המצוות אך ורק מחמת ציווי הבורא יתברך, ונקל לו יותר לעשות לפי שיקול דעתו ולא להרגיש עצמו כבול.

26. שמות (פרשת יתרו) פרק יח פסוק כז

(כז) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֲתָנוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אֶרְצוֹ: פ

27. ילקוט שמעוני תורה פרשת יתרו רמז רעא

ובשמחתו לא יתערב זר, אמר הקדוש ברוך הוא בני היו משועבדין בטיט ולבנים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בבטח והשקט ובא לראות בשמחת התורה עם בני לפיכך וישלח משה את חותנו [י"ח, כ"ז] ואחר כך בחדש השלישי

סיכום:

חייו של אברהם מתחלקים לשניים - עד גיל 75 ומגיל 75. עד גיל 75 אברהם אבינו מכיר את בוראו דרך השכל, הכרה שהביאה אותו לעשות מעשים אמיצים ולצאת נגד כל עיוותי דורו. התורה בוחרת במכוון להתעלם ממעשים אלו וכל הכרותינו עם מעשים אלו הם דרך מאמרי חז"ל. המפגש שלנו עם אברהם מתחילה בגילוי האלוקי "לך לך" בגיל 75. שם המפגש של אברהם עם בוראו היא מעל השכל ומעל כל הגיון. על האדם לדעת שתורת ישראל היא מעל השכל האנושי משום כך התורה לא מגלה טעמי צוות כי המצוות וטעמיהם הם מעל ההשגה השכלית האנושית. ככל שאדם יתחזק בשמירת המצוות מתוך תמימות ופשיטת, כך גם ההתמודדות עם מאורעות החיים יהיו לו פשוטים יותר. הוא לא יחפש להבין בשכל והוא לא ירבה בתמיהות ושאלות אלא יבין שהוא לא מבין וכל שעליו לעשות הוא לקבל את הדברים מתוך אמונה שהבורא רוצה רק בטובתו.

